

OPINIA NR.....
PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA
Z DNIA

dotycząca projektu uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie ustalenia kierunków działania Prezydenta Miasta Krakowa zmierzających do zapewnienia w pojazdach komunikacji miejskiej możliwości zakupu za gotówkę biletu uprawniającego do przejazdu - druk nr 792.

Na podstawie § 30 ust. 4 pkt 4 Statutu Miasta Krakowa stanowiącego załącznik do uchwały nr XLVIII/435/96 Rady Miasta Krakowa z dnia 24 kwietnia 1996 r. w sprawie Statutu Miasta Krakowa (Dz. Urz. Woj. Małop. z 2019 r. poz. 7074, z 2020 r. poz. 919) postanawia się, co następuje:

Opiniuje się negatywnie projekt uchwały Rady Miasta Krakowa wniesiony przez Klub Radnych „Kraków dla Mieszkańców” w sprawie ustalenia kierunków działania Prezydenta Miasta Krakowa zmierzających do zapewnienia w pojazdach komunikacji miejskiej możliwości zakupu za gotówkę biletu uprawniającego do przejazdu - druk nr 792.

UZASADNIENIE

Proponowany projekt uchwały ma na celu ukierunkowanie działań Prezydenta Miasta Krakowa na dążenie do zapewnienia możliwości nabycia biletów w pojazdach Komunikacji Miejskiej w Krakowie (KMK) za gotówkę. Podkreślić w tym miejscu należy, że oferta biletowa KMK dostępna w automatach umieszczonych w pojazdach transportu publicznego, a także dystrybucja biletów krótkookresowych z wykorzystaniem aplikacji partnerskich, stanowi formę uzupełniającą dystrybucji biletów.

Biorąc pod uwagę art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. *Prawo przewozowe* (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r., poz. 1262) o treści: *Umowę przewozu zawiera się przez nabycie biletu na przejazd przed rozpoczęciem podróży lub spełnienie innych określonych przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego warunków dostępu do środka transportowego, a w razie ich nieustalenia – przez samo zajęcie miejsca w środku transportowym*, a także uzupełniające powyższy przepis zapisy uchwały nr XXI/231/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 6 lipca 2011 r. (z późn. zm.) zaznaczyć trzeba, że w sytuacji braku uprawnienia do przejazdu bezpłatnego pasażer, który zajął miejsce stojące lub siedzące w pojeździe, jest zobowiązany do posiadania ważnego biletu na okaziciela lub imiennego - uprawniającego do przejazdu w określonej strefie biletowej. Nabycie biletu na pokładzie pojazdu stanowi ostatnią możliwość pozyskania uprawnienia do przejazdu danym środkiem publicznego transportu zbiorowego w Krakowie. W tym przypadku organizator transportu publicznego dopuszcza w formie uzupełniającej zakup biletu z wykorzystaniem mobilnych biletomatów (klasycznych i nowoczesnych urządzeń EMV), czy też aplikacji partnerskich, przy określeniu warunków, iż taka transakcja powinna być wykonana niezwłocznie, jako pierwsza czynność po wejściu do pojazdu. Zarząd Transportu Publicznego w Krakowie wybierając sposób działania dodatkowych kanałów dystrybucji biletów, musi zapewnić możliwość spełnienia określonych warunków przez pasażera (pojęcie

„niezwłoczności”), przy uwzględnieniu w pierwszej kolejności jego bezpieczeństwa. W przypadku automatów mobilnych, około 11 lat temu zdecydowano się na rezygnację z możliwości wnoszenia opłaty z wykorzystaniem monet, wprowadzając do obiegu automaty bezgotówkowe, który to proces jest obecnie finalizowany poprzez zastąpienie ostatnich urządzeń biletomatami EMV. Takie rozwiązanie techniczne zapewnia najmniejszą awaryjność, jak również umożliwia przeprowadzenie transakcji w najbardziej sprawny sposób.

Należy zwrócić uwagę, że demontowane najstarsze urządzenia również nie wypełniały w pełni założeń projektu uchwały z uwagi na fakt, iż umożliwiały wnoszenie opłaty jedynie z wykorzystaniem monet, a bez akceptacji banknotów. Podobnie zakończona w roku 2020 dystrybucja biletów przez prowadzących pojazd nie spełniała przedmiotowych warunków, gdyż sprzedaż była możliwa jedynie na przystankach za odliczoną kwotę (bez potrzeby wydawania reszty), co w związku z obowiązującym wówczas cennikiem (sposobność zakupu u prowadzącego jedynie biletu 90-minutowego w cenie 6 zł) oznaczało możliwość wnoszenia opłaty tylko wyliczonym bilonem.

Podstawowym kanałem dystrybucji biletów są stacjonarne automaty biletowe, Punkty Obsługi Pasażerów oraz partnerskie punkty handlowe prowadzące dystrybucję biletów KMK. W powyższych kanałach sprzedaży pasażerowie mogą wносить opłatę zarówno gotówką, jak i z wykorzystaniem płatności bezgotówkowych.

Wnoszenie opłat za bilety w automatach mobilnych jedynie kartą płatniczą skraca czas potrzebny na wykonanie operacji zakupu biletu, ale także zmniejsza liczbę przypadków niedostępności automatów spowodowanych dewastacjami. Automaty mobilne rozliczające transakcje jedynie w formie bezgotówkowej są też bardziej niezawodne, gdyż nie dotyczy ich problem - często występujący w automatach z płatnościami monetami - blokowania otworu na monety lub całego mechanizmu. Biletomaty EMV uruchomione do obsługi sprzedaży biletów w pojazdach w roku 2025 stanowią innowacyjne podejście technologiczne w ramach systemu dystrybucji biletów KMK. W powyższych urządzeniach można wносить odpłatność wyłącznie z wykorzystaniem płatności zbliżeniowej kartą płatniczą (lub urządzeniami ją emulującymi). Bilety są przypisywane do identyfikatora środka płatniczego (nie są drukowane w formie fizycznej) oraz podlegają aktywacji („kasowaniu”) w momencie zakupu. Opisana technologia jest o wiele bardziej ekologiczna, a także niezawodna zarówno z punktu widzenia biletomatu (brak ulegania awarii mechanizmu gilotyny lub awarii podczas zapchania otworu na monety), jak i samego kasownika (brak mechanicznego kasowania biletu w szczelinie). Dodatkowo w powyższych urządzeniach nie występuje awaryjność związana z mechanizmem wydruku biletu, np. w postaci pustego kartonika lub blokujących się w urządzeniu biletów przed wydaniem ich pasażerowi.

Bilety krótkookresowe KMK nabywane za pomocą biletomatów EMV przypisywane są w sposób wirtualny do nośnika płatniczego, który podczas pierwszej transakcji otrzymuje indywidualny zaszyfrowany token. Zakup biletu na żadnym etapie nie skutkuje zapisem fizycznych danych na karcie płatniczej lub pozyskaniem danych wrażliwych w urządzeniu lub oprogramowaniu backoffice. Natomiast kontrola biletów polega na porównaniu tokenu danego nośnika z widocznymi dla niego biletami w systemie. Kontrolerzy biletów posiadający widoczne identyfikatory ZTP dysponują urządzeniami dostarczonymi w ramach zamówienia biletomatów EMV ze stosownym oprogramowaniem do odczytu biletów nabytych w biletomatach EMV. Sama aplikacja kontrolerska jest cyfrowo podpisywana przez producenta urządzeń i nie ma możliwości zainstalowania, ani uruchomienia innej aplikacji, która nie została podpisana w procesie audytu aplikacji. Projekt spełnia wymagania stawiane przez wystawców

kart płatniczych, a zatem proces dystrybucji i kontroli biletów jest w pełni bezpieczny. Podobne rozwiązania funkcjonują już z powodzeniem w innych miastach europejskich i polskich. Dodatkowo Zarząd Transportu Publicznego w Krakowie prowadzi działania mające na celu zwiększenie świadomości pasażerów w zakresie bezpieczeństwa transakcji wykonywanych w biletomatach EMV oraz przebiegu procesu kontroli biletów.

Możliwość zapłaty monetami została kilka lat temu wycofana ze wszystkich automatów zamontowanych w tramwajach i autobusach, które obsługiwały obydwie formy płatności. W związku z tym, w około połowie pojazdów KMK dostępne były tylko urządzenia akceptujące monety, a w pozostałej połowie pojazdów akceptowane były tylko rozwiązania bezgotówkowe. Montaż urządzeń EMV miał na celu ujednolicenie sposobu wnoszenia opłaty za bilet do rozwiązań bezgotówkowych w całym przekroju floty KMK. Obecnie wszystkie pojazdy firmy Mobilis Sp. z o.o. zostały wyposażone w nowoczesne biletomaty EMV, natomiast w pojazdach operatora MPK S.A. dobiega końca proces wymiany najstarszych urządzeń monetowych na ww. urządzenia. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, pasażer zajmując miejsce w pojeździe powinien być przygotowany do podróży pod względem posiadania odpowiednich biletów, bądź ewentualnie środków płatniczych i/lub pieniężnych umożliwiających ich zakup. Wymiana biletomatów w pojazdach Komunikacji Miejskiej w Krakowie umożliwia w 100% biletomatów pokładowych obsługę transakcji bezgotówkowych (obecnie nie jest prowadzone żadne systemowe działanie polegające na wymianie na biletomaty EMV pozostałych 700 urządzeń umożliwiających już płatność kartą, przy uwzględnieniu, że te urządzenia drukują bilety do kasowania w odróżnieniu od biletomatów EMV, które ich nie drukują, a automatycznie kasują i przypisują do danego nośnika płatniczego). Dotychczas pasażerowie chcący skorzystać z zakupu biletu w pojeździe musieli być przygotowani pod względem płatności kartą i monetami, gdyż dopiero w momencie podjazdu na przystanek danego autobusu lub tramwaju mogli zaobserwować na zewnętrznym piktogramie dostępny na pokładzie kanał sprzedaży z określoną formą płatności. W związku z powyższym, wyposażenie taboru w biletomaty EMV w miejsce urządzeń monetowych, wychodzi naprzeciw prośbom pasażerów o ujednolicenie tego kanału dystrybucji.

Funkcjonujące rozwiązanie jest w pełni dopuszczalne przez akty prawa krajowego, w związku z art. 59ea ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r. poz. 611):

1. Akceptant nie może uzależniać zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usługi lub umowy sprzedaży towaru od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej ani odmówić przyjęcia zapłaty od konsumenta znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się:

1) do działalności prowadzonej w sieci Internet;
2) w miejscu prowadzenia działalności bez obecności personelu;
3) w trakcie imprezy masowej w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 616), jeżeli zamieszczono stosowną informację w regulaminie tej imprezy;

4) do jednorazowej transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, której wartość jest równa przeciętnemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego, ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, albo większa od niego.

3. Akceptant nie może nakładać ani pobierać opłat z tytułu przyjmowania zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP ani różnicować ceny w zależności od formy zapłaty.

Ponadto przywoływana w uzasadnieniu do projektu uchwały grupa społeczna osób starszych, posiada już uprawnienie do przejazdów bezpłatnych po ukończeniu 70. roku życia.

Należy podkreślić, że nieustannie podejmowane są działania mające na celu poprawę jakości usług dystrybucji biletów KMK, w tym m.in. usprawnianie i rozwój różnych kanałów sprzedaży biletów. Stanowią je np. stacjonarne automaty biletowe Krakowskiej Karty Miejskiej (KKM), jak i stacjonarne biletomaty Małopolskiej Karty Aglomeracyjnej (MKA) - znajdujące się w wielu lokalizacjach, a także Punkty Obsługi Pasażerów. Istnieje również możliwość nabywania biletów w celu ich dalszej odsprzedaży za pośrednictwem podmiotów prowadzących działalność typu kioski, jednakże decyzja w zakresie nawiązania współpracy leży w gestii samych przedsiębiorców. Reasumując we wskazanych powyżej miejscach nadal jest możliwość zakupu za gotówkę biletów okresowych lub do kasowania - w zależności od danego kanału sprzedaży.

Z każdym rokiem rośnie też udział sprzedaży biletów nabywanych w formie bezgotówkowej. Przykładem mogą być aplikacje mobilne operatorów zewnętrznych, gdzie w 2024 r. wśród wszystkich biletów do kasowania, aż 56% zostało nabytych tylko poprzez aplikacje mobilne, natomiast w I półroczu 2025 r. wartość ta wynosi 58%. Jednocześnie rośnie zainteresowanie nabywaniem biletów w montowanych na przestrzeni ostatnich miesięcy biletomatach EMV, gdzie w maju zakupiono ponad 78 000 biletów, w czerwcu liczba ta kształtowała się na poziomie powyżej 122 000, natomiast w lipcu ponad 183 000. Natomiast, zgodnie z informacją otrzymaną od operatora dystrybucji biletów, tj. MPK S.A. w Krakowie, zakupy za monety w automatach mobilnych w pojazdach stanowiły w maju br. około 22% wszystkich zakupionych biletów, a w czerwcu br. jedynie około 15 %.

Ostatecznie należy zwrócić uwagę na koszty proponowanego działania. Wstępne szacunki dotyczące kosztów ponownego wprowadzenia do wszystkich pojazdów KMK mobilnych biletomatów monetowych pokazują, że mogą wynieść nawet do 49 mln zł w zakresie kosztów inwestycyjnych. Do ww. nakładów finansowych należy również doliczyć późniejszy coroczny koszt ich obsługi (m.in. większy pobór prądu w pojazdach, mający wpływ na większe zużycie paliwa przez operatorów przewozowych). Podobne obciążenie budżetu generowałoby pozyskanie około 300 sztuk nowych biletomatów stacjonarnych i podwojenie ich bieżącej ilości do dyspozycji pasażerów KMK. Nadmieniam, że urządzenia te pozwalają na zakup nie tylko biletów do kasowania, ale również okresowych, przy możliwości płatności monetami, banknotami oraz kartami płatniczymi. Dodatkowo za ich pośrednictwem istnieje możliwość odbioru statusu Karty Krakowskiej.

Mając na uwadze powyższe negatywnie opiniuję projekt uchwały Rady Miasta Krakowa według druku nr 792.

Prezydent Miasta Krakowa

Aleksander Miszański